

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/160/130/93

PRACOWNICY PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH, SPRYWATYZOWANYCH I PRYWATNYCH O PRYWATYZACJI ZAKŁADÓW PRACY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 8 1993

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Przez ponad 40 lat istnienia realnego socjalizmu w Polsce uzasadniano w propagandzie i w opracowaniach ekonomicznych wyższość państwowej własności ("uspołecznienia") środków produkcji nad prywatną. Po 1989 roku zmianom systemu politycznego towarzyszą szybkie przemiany w polskiej gospodarce. Przekształcenia własnościowe, odmienna od dotychczasowej polityka państwa wobec przedsiębiorstw państwowych oraz rozwój sektora prywatnego, to niewątpliwie najważniejsze z nich. Wywołują one wiele emocji, zarówno wśród polityków, jak i pracowników przedsiębiorstw.

Jednym z celów badania CBOS przeprowadzonego na przełomie kwietnia i maja było poznanie opinii ankietowanych pracowników przemysłu¹ o prywatyzacji polskiej gospodarki.

Wpływ typu własności na funkcjonowanie przedsiębiorstwa

Można niekiedy spotkać się z przekonaniem, że tylko przedsiębiorstwo kierowane przez prywatnego właściciela, stymulowanego do działania wizją własnego zysku, może dobrze funkcjonować. Rozumie się przez to także jakość pracy ludzkiej. Inne są jednak opinie badanych pracowników. Według zdecydowanej większości ankietowanych, to nie forma własności decyduje o powodzeniu przedsiębiorstwa - ważniejsze jest dobre zarządzanie, które rozumieć można jako dobrą pracę menedżerów. Warunkiem dobrej pracy nie jest natomiast to, czy właściciel jest prywatny czy państwowy.

---

¹ Badanie "Pracownicy przedsiębiorstw państwowych, sprywatyzowanych i prywatnych w okresie strukturalnych przemian polskiej gospodarki" zrealizowano w dniach 22 kwietnia - 10 maja 1993 roku na 1825-osobowej ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej pracowników przedsiębiorstw państwowych, sprywatyzowanych i prywatnych (próba ważona). Badanie w części sfinansował Komitet Badań Naukowych.

Ogółem przebadano w sektorze przedsiębiorstw państwowych: 555 pracowników szeregowych i 227 menedżerów; w sektorze przedsiębiorstw sprywatyzowanych: 484 pracowników szeregowych i 182 menedżerów; w sektorze przedsiębiorstw prywatnych: 265 pracowników szeregowych i 112 menedżerów.

Próbę poddano ważeniu tak, aby proporcje pracowników w poszczególnych sektorach własności, zakładach dużych i małych oraz proporcje pracowników szeregowych i menedżerów odpowiadały proporcjom pracowników danej kategorii istniejącym w całej populacji.

		CBOS
<i>Z którymi z poniższych stwierdzeń zgadza się Pan(i) bardziej?</i>		
Każde przedsiębiorstwo będzie lepiej działać w prywatnych rękach niż pod państwowym zarządem	13%	
czy też		
To, czy przedsiębiorstwo działa dobrze, nie zależy od tego, czyją jest własnością, tylko od tego, czy jest dobrze zarządzane	87%	
Trudno powiedzieć	0%	
Tylko prywatny właściciel jest w stanie spowodować, że ludzie zaczną porządnie pracować	15%	
czy też		
Dobra praca nie zależy od tego, kto jest właścicielem	84%	
Trudno powiedzieć	1%	

Najwięcej przekonanych o tym, że nie forma własności decyduje o wynikach ekonomicznych przedsiębiorstwa oraz o efektywności pracy ludzkiej, zanotowano wśród zatrudnionych w przedsiębiorstwach sprywatyzowanych.

Pracownicy przedsiębiorstw prywatnych częściej niż pozostali uważają, że tylko prywatny właściciel może spowodować, że ludzie zaczną porządnie pracować. Większość z nich podziela jednak przekonanie, że jakość pracy zatrudnionych nie zależy od tego, kto jest właścicielem zakładu.

Prywatnej własności nie można więc, zdaniem respondentów, traktować jako panaceum na złe funkcjonowanie przedsiębiorstw. Efektywność przedsiębiorstwa i pojedynczego pracownika nie zależy od tego, kto jest właścicielem.

Opinia ta jest powszechna we wszystkich sektorach - najbardziej popularna w przedsiębiorstwach sprywatyzowanych, a stosunkowo najmniej w prywatnych. Jaka jest przyczyna tego zróżnicowania? Może dla pracowników przedsiębiorstw sprywatyzowanych - (na podstawie własnych doświadczeń) wyraźniejsze jest, że zmiana formy własności nie rozwiązuje problemów w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa.

Na opinie o związku typu własności przedsiębiorstwa z osiąganymi przez nie efektami silnie wpływa pozycja, jaką zajmuje badany w swoim zakładzie. Menedżerowie we wszystkich sektorach znacznie częściej niż pozostali pracownicy uważają, że każde przedsiębiorstwo lepiej działać będzie w prywatnych rękach niż pod państwowym zarządem (tab. 1).

Tabela 1

w procentach

Z którymi z poniższych stwierdzeń zgadza się Pan(i) bardziej?	Wskazania pracowników zatrudnionych w sektorze						Ogółem
	państwowym		sprywatyzowanym		prywatnym		
	M	P	M	P	M	P	
Każde przedsiębiorstwo będzie lepiej działać w prywatnych rękach niż pod państwowym zarządem	30	13	26	9	37	17	13
czy też							
To, czy przedsiębiorstwo działa dobrze, nie zależy od tego, czyją jest własnością, tylko od tego, czy jest dobrze zarządzane	70	87	74	91	62	82	87
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	1	1	0
M - menedżerowie P - pozostali pracownicy							

Rodzaj własności przedsiębiorstwa, w którym zatrudnieni są badani, ma wpływ na stosunek do prywatnej własności środków produkcji niezależnie od pozycji, jaką ankietowani zajmują w przedsiębiorstwie. Najwięcej zwolenników poglądu, że tylko prywatne przedsiębiorstwo może dobrze funkcjonować, jest wśród zatrudnionych właśnie w firmach prywatnych, najmniej zaś - wśród pracowników przedsiębiorstw sprywatyzowanych.

Tabela 2

w procentach

Z którymi z poniższych stwierdzeń zgadza się Pan(i) bardziej?	Wskazania pracowników zatrudnionych w sektorze						Ogółem
	państwowym		sprywatyzowanym		prywatnym		
	M	P	M	P	M	P	
Tylko prywatny właściciel jest w stanie spowodować, że ludzie zaczną porządnie pracować	37	15	34	11	44	24	13
czy też Dobra praca nie zależy od tego, kto jest właścicielem	63	85	66	89	52	74	87
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	4	2	0
M - menedżerowie P - pozostali pracownicy							

Menedżerowie częściej niż pozostali pracownicy skłonni są twierdzić, że tylko prywatny właściciel potrafi skłonić ludzi do porządnej pracy (tab. 2). Większość z nich uważa jednak, że to, kim jest pracodawca, nie wpływa na jakość pracy zatrudnionych. Tak w przypadku tej grupy, jak i pozostałych pracowników częstość wskazywania tej odpowiedzi zależy od sektora, w którym są zatrudnieni badani - najczęściej wskazywano ją w sektorze prywatnym, najrzadziej - w przedsiębiorstwach sprywatyzowanych. Z odpowiedzi badanych pracowników można wnioskować, że w świadomości społecznej wyniki finansowe przedsiębiorstw w głównej mierze zależą od jakości pracy zatrudnionych, a nie od rodzaju właściciela. O powodzeniu decyduje dobre zarządzanie i dobra praca pracowników, a to zależy nie tylko od formy własności przedsiębiorstwa.

Prywatyzacja

Opinie o prywatyzacji polskiej gospodarki są podzielone i niejednoznaczne. Najczęściej (38%) stwierdzano, że prywatyzacja jest dla polskiej gospodarki zjawiskiem w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym (tab. 3). Opinie zależą od sektora, w którym zatrudnieni są badani.

O pozytywnym wpływie prywatyzacji na polską gospodarkę najbardziej są przekonani pracownicy przedsiębiorstw prywatnych - odpowiedź tę wskazywano tutaj znacznie częściej niż w grupach pracowników pozostałych dwóch sektorów. Jest to konsekwencja stwierdzonej wcześniej ogólnie korzystniejszej opinii reprezentantów tej grupy o prywatnych przedsiębiorstwach.

Tabela 3

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla polskiej gospodarki przedsięwzięciem:	Wskazania pracowników zatrudnionych w sektorze			Ogółem
	państwowym	sprywatyzowanym	prywatnym	
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	39	37	31	38
- korzystnym	26	24	39	26
- niekorzystnym	20	30	11	21
Trudno powiedzieć	15	9	20	14

Nieco odmiennie kształtują się opinie badanych o korzyściach, jakie prywatyzacja polskiej gospodarki może przynieść samym respondentom. Niemal jedna trzecia ankietowanych stwierdziła, że dla nich osobiście proces prywatyzacji polskiej gospodarki jest zjawiskiem niekorzystnym (tab. 4).

Tabela 4

w procentach

Czy dla Pana(i) osobiście prywatyzacja polskiej gospodarki jest przedsięwzięciem:	Wskazania respondentów zatrudnionych w sektorze			Ogółem
	państwowym	sprywatyzowanym	prywatnym	
- korzystnym	15	20	27	16
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	29	33	29	29
- niekorzystnym	32	37	15	32
Trudno powiedzieć	25	10	30	23

Pogląd ten był wyrażany najczęściej w grupach pracowników przedsiębiorstw sprywatyzowanych i państwowych (którzy już zetknęli się z przekształceniami własnościowymi lub mogą zetknąć się z nimi w najbliższej przyszłości i których opinie są najbardziej interesujące).

Być może zaważyły tu doświadczenia badanych zatrudnionych w sprywatyzowanych przedsiębiorstwach. Nie musi to jednak oznaczać, że pracownicy tych przedsiębiorstw odczuli osobiście jakieś negatywne skutki przekształceń własnościowych. Może tu działać również inny mechanizm: prywatyzacja zakładu pracy nie spełniła prawdopodobnie oczekiwań nagłej, radykalnej poprawy sytuacji materialnej pracowników.

Natomiast pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach państwowych obawiają się zapewne przede wszystkim wszelkich zmian.

Opinie badanych o skutkach procesu prywatyzacji dla pracowników przekształcanych przedsiębiorstw są podzielone (tab. 5).

Tabela 5

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla pracowników prywatyzowanych przedsiębiorstw przedsięwzięciem:	Wskazania respondentów zatrudnionych w sektorze			Ogółem
	państwowym	sprywatyzowanym	prywatnym	
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	25	22	21	25
- korzystnym	24	19	33	24
- niekorzystnym	21	46	12	24
Trudno powiedzieć	30	14	34	28

Prawie połowa badanych zatrudnionych w sprywatyzowanych zakładach pracy uważa, że prywatyzacja jest zjawiskiem niekorzystnym dla pracowników przekształcanych przedsiębiorstw. Potwierdza to przypuszczenie, że pracownicy ci mają złe doświadczenia prywatyzacyjne, lub też, że mieli zbyt duże oczekiwania, które się nie spełniły.

Oceny prywatyzacji zależą przede wszystkim od pozycji, jaką badani pracownicy zajmują w zakładzie pracy (tab. 6). Menedżerowie najczęściej uważają, że prywatyzacja jest przedsięwzięciem korzystnym. Można powiedzieć, że proces prywatyzacji polskiej gospodarki otwiera przed nimi nowe perspektywy. Nie jest to zaskakujące, zważywszy że chodzi o ludzi stanowiących elitę zatrudnionych (wąska grupa najwyższego kierownictwa), osoby wykształcone, doświadczone na samodzielnych stanowiskach decyzyjnych. Pozostali pracownicy natomiast wskazują najczęściej, że jest to proces w takim samym stopniu korzystny co niekorzystny.

Tabela 6

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla polskiej gospodarki przedsięwzięciem:	Wskazania respondentów zatrudnionych w sektorze						Ogółem
	państwowym		sprywatyzowanym		prywatnym		
	M	P	M	P	M	P	
- korzystnym	55	25	44	24	57	37	26
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	34	39	33	37	30	31	38
- niekorzystnym	7	21	16	31	4	11	21
Trudno powiedzieć	4	16	7	9	10	21	14
dla Pana(i) osobiście:							
- korzystnym	46	14	46	20	46	25	16
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	31	29	28	33	25	29	29
- niekorzystnym	5	33	21	37	4	15	32
Trudno powiedzieć	18	25	5	10	25	31	23
dla pracowników prywatyzowanych przedsiębiorstw:							
- korzystnym	29	24	36	19	43	32	24
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	31	25	27	22	27	21	25
- niekorzystnym	15	21	23	46	4	13	24
Trudno powiedzieć	24	30	15	14	26	35	28
M - menedżerowie		P - pozostali pracownicy					

Nasuwa się tu następujący wniosek ogólny: najbardziej krytyczne opinie o prywatyzacji wyrażają szeregowi pracownicy przedsiębiorstw sprywatyzowanych. Natomiast wśród pracowników przedsiębiorstw prywatnych jest więcej niż w innych grupach osób przekonanych, że prywatyzacja jest zjawiskiem korzystnym dla polskiej gospodarki, prywatyzowanych przedsiębiorstw oraz dla nich samych².

Decydujący wpływ na opinie o prywatyzacji polskiej gospodarki ma pozycja, jaką badany zajmuje w swoim przedsiębiorstwie. Menedżerowie przedsiębiorstw sprywatyzowanych, tak jak ich koledzy zatrudnieni w pozostałych sektorach, a w przeciwieństwie do szeregowych pracowników sektora sprywatyzowanego, najczęściej wskazywali, że dla nich osobiście prywatyzacja polskiej gospodarki jest przedsięwzięciem korzystnym.

Badanych poproszono następnie o ocenę tempa procesu prywatyzacji polskiej gospodarki (tab. 7). Dwie piąte ogółu ankietowanych pracowników oceniło, że przebiega ona zbyt wolno.

Tabela 7

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, zmiany w kierunku sprywatyzowania polskiej gospodarki przebiegają:	Wskazania respondentów zatrudnionych w sektorze			Ogółem
	państwowym	sprywatyzowanym	prywatnym	
- zbyt wolno	40	38	41	40
- wystarczająco szybko	17	20	19	18
- zbyt szybko	22	13	19	21
Trudno powiedzieć	21	29	21	22

Rodzaj własności przedsiębiorstwa, w jakim są zatrudnieni badani, nie różnicuje znacząco wypowiedzi respondentów. W grupie pracowników przedsiębiorstw sprywatyzowanych nieco więcej badanych niż wśród pracowników pozostałych sektorów nie potrafi ocenić tempa polskiej

² Porównaj komunikat CBOS: "Pracownicy przedsiębiorstw państwowych, sprywatyzowanych i prywatnych o Programie Powszechnej Prywatyzacji", październik '93.

prywatyzacji; mniej natomiast podziela pogląd, że prywatyzacja przebiega zbyt szybko.

Tabela 8

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, zmiany w kierunku sprywatyzowania polskiej gospodarki przebiegają:	Wskazania respondentów zatrudnionych w sektorze						Ogółem
	państwowym		sprywatyzowanym		prywatnym		
	M	P	M	P	M	P	
- zbyt wolno	51	40	52	38	54	40	40
- wystarczająco szybko	17	17	19	20	19	19	18
- zbyt szybko	14	22	17	13	14	19	21
Trudno powiedzieć	18	21	11	29	14	22	22
M - menedżerowie		P - pozostali pracownicy					

Główne zróżnicowanie opinii badanych zależy tak jak poprzednio od pozycji, jaką zajmuje badany w przedsiębiorstwie (tab. 8). Menedżerowie znacznie częściej niż pozostali pracownicy wskazują, że proces prywatyzacji polskiej gospodarki przebiega zbyt wolno.

Może dziwić fakt, że pomimo ogólnie dość krytycznej oceny prywatyzacji, większość badanych uważa, że proces ten przebiega zbyt wolno. Być może ankietowani wyrażali w ten sposób negatywny stosunek do procesu prywatyzacji, a nie konkretnie do jego tempa - prywatyzacja, ich zdaniem, jest niekorzystna dla pracowników i stąd negatywna ocena jej tempa.

Pracownicy przedsiębiorstw państwowych o prywatyzacji

Wskaźnikiem stosunku pracowników przedsiębiorstw państwowych do prywatyzacji ich zakładów, czy też ogólnie do prywatnej własności, może być stopień akceptacji różnych form prywatyzacji (tab. 9).

Dwie trzecie badanych pracowników przedsiębiorstw państwowych wolałoby, żeby ich zakład pozostał państwowy. W takim samym stopniu jest akceptowany przez respondentów akcjonariat pracowniczy. Z największym sprzeciwem badanych spotkało się ewentualne przejęcie

ich zakładu przez kapitał zagraniczny.

Tabela 9

w procentach

Czy chciał(aby) Pan(i), aby zakład, w którym Pan(i) pracuje, stał się własnością:	Wskazania respondentów		
	tak	nie	Trudno powiedzieć
- prywatnego właściciela lub spółki z zagranicy	15	67	14
- prywatnego właściciela lub spółki z kraju	30	54	12
- prywatnych akcjonariuszy, kupujących akcje dostępne dla wszystkich chętnych	33	46	17
- akcjonariuszy, których większość stanowiliby pracownicy przedsiębiorstwa	63	25	9
- wolał(a)bym, by pozostał państwowy	66	20	9

Wyniki te mogą świadczyć o lęku pracowników państwowych przedsiębiorstw przed przejęciem ich zakładów pracy przez prywatnego właściciela. Najbardziej akceptowaną przez nich formą prywatyzacji jest przekształcenie zakładu w spółkę akcyjną z większościowym udziałem pracowników.

Poglądy na te kwestie menedżerów i pozostałych pracowników są dość zbliżone (tab. 10). Zauważalne jest jednak większe przyzwolenie menedżerów na prywatyzację ich zakładu pracy, wyrażające się w większej akceptacji różnych form prywatyzacji, a mniejszej aprobacie utrzymania państwowej własności przedsiębiorstwa - wydają się więc mniej konserwatywni od

pozostałych pracowników.

Tabela 10

w procentach

Czy chciał(a)by Pan(i), aby zakład, w którym Pan(i) pracuje, stał się własnością:	Wskazania respondentów						
	tak		nie		Trudno powiedzieć		
	M	P	M	P	M	P	
- prywatnego właściciela lub spółki z zagranicy	22	15	70	70	8	15	
- prywatnego właściciela lub spółki z kraju	34	32	62	55	4	13	
- prywatnych akcjonariuszy, kupujących akcje dostępne dla wszystkich chętnych	40	35	42	48	18	17	
- akcjonariuszy, których większość stanowiliby pracownicy przedsiębiorstwa	63	66	33	25	4	9	
M - menedżerowie		P - pozostali pracownicy					

Ogólne nastawienie badanych do przekształceń własnościowych w przedsiębiorstwie wpływa zapewne z ich przekonań o tym, kto zyskałby, a kto stracił na ewentualnej prywatyzacji zakładu pracy.

Zdaniem największej liczby badanych pracowników przedsiębiorstw państwowych na prywatyzacji ich przedsiębiorstwa najbardziej zyskałaby kadra kierownicza (przede wszystkim jego dyrekcja). Rzadziej (o połowę) wskazywano na członków rady pracowniczej, urzędników i administrację oraz robotników wykwalifikowanych. Nie zyskają na ewentualnej prywatyzacji robotnicy niewykwalifikowani.

		CBOS
<i>Kto, Pana(i) zdaniem, najbardziej zyskałby na sprywatyzowaniu zakładu, w którym Pan(i) pracuje? Proszę wybrać najwyżej 3 odpowiedzi.</i>		
Dyrekcja		65%
Średnia kadra kierownicza		44%
Członkowie rady pracowniczej		23%
Urzędnicy, administracja		21%
Robotnicy wykwalifikowani		18%
Wszyscy		14%
Działacze związków zawodowych		10%
Nikt		8%

Robotnicy niewykwalifikowani	1%
Trudno powiedzieć	11%

Odpowiedzi na kolejne pytanie potwierdzają powyższe opinie. Najwięcej stracą na sprywatyzowaniu zakładu robotnicy niewykwalifikowani, a następnie wykwalifikowani. Nie straci natomiast praktycznie dyrekcja.

		CBOS
<i>Kto, Pana(i) zdaniem, najbardziej straciłby na sprywatyzowaniu zakładu, w którym Pan(i) pracuje? Proszę wybrać najwyżej 3 odpowiedzi.</i>		
Robotnicy niewykwalifikowani		68%
Robotnicy wykwalifikowani		42%
Działacze związków zawodowych		22%
Urzednicy, administracja		20%
Nikt		9%
Wszyscy		8%
Średnia kadra kierownicza		7%
Członkowie rady pracowniczej		6%
Dyrekcja		2%
Trudno powiedzieć		12%

Pozycja badanego w zakładzie wpływa na postrzeganie grup pracowników zyskujących i tracących na prywatyzacji przedsiębiorstwa.

		CBOS
<i>Kto, Pana(i) zdaniem, najbardziej zyskałby na sprywatyzowaniu zakładu, w którym Pan(i) pracuje? Proszę wybrać najwyżej 3 odpowiedzi.</i>		
	Menedżerowie	Pozostali pracownicy
Dyrekcja	55%	68%
Średnia kadra kierownicza	45%	45%
Wszyscy	30%	15%

Robotnicy wykwalifikowani	25%	18%
Urzednicy, administracja	11%	22%
Członkowie rady pracowniczej	7%	24%
Nikt	7%	8%
Działacze związków zawodowych	3%	11%
Robotnicy niewykwalifikowani	2%	1%
Trudno powiedzieć	9%	11%

Zarówno menedżerowie, jak i pozostali pracownicy uważają, że najbardziej zyskałaby dyrekcja i średnia kadra kierownicza przedsiębiorstwa, przy czym dyrekcję nieco rzadziej wskazywali menedżerowie. Menedżerowie również dwukrotnie częściej niż pozostali badani uważali, że na prywatyzacji zakładu pracy zyskają wszyscy jego pracownicy. Jedna czwarta osób nie pełniących funkcji menedżerskich twierdzi, że na sprywatyzowaniu przedsiębiorstwa zyskaliby członkowie rady pracowniczej. Prawie tyle samo badanych wskazuje na administrację zakładu.

W obydwu grupach podzielany jest pogląd, że najbardziej stracą na prywatyzacji przedsiębiorstwa robotnicy niewykwalifikowani (wśród menedżerów rzadziej niż w grupie pozostałych pracowników). Ponadto menedżerowie dwukrotnie rzadziej niż pozostali wskazują, że na sprywatyzowaniu zakładu stracą robotnicy wykwalifikowani. Są oni ogólnie bardziej skłonni twierdzić, że na prywatyzacji zakładu pracy nikt nie straci, a wszyscy zyskają.

CBOS		
<i>Kto, Pana(i) zdaniem, najbardziej straciłby na sprywatyzowaniu zakładu, w którym Pan(i) pracuje? Proszę wybrać najwyżej 3 odpowiedzi.</i>		
	Menedżerowie	Pozostali pracownicy
Robotnicy niewykwalifikowani	59%	71%
Nikt	25%	9%
Urzednicy, administracja	24%	21%
Robotnicy wykwalifikowani	22%	44%
Działacze związków zawodowych	22%	23%
Średnia kadra kierownicza	9%	7%
Członkowie rady pracowniczej	5%	6%
Wszyscy	2%	8%
Dyrekcja	1%	2%
Trudno powiedzieć	9%	13%

Respondentów zatrudnionych w przedsiębiorstwach państwowych zapytano (pytanie otwarte), czego spodziewają się po prywatyzacji swego zakładu pracy. Najczęściej (21%) ankietowani wymieniali zdecydowanie negatywne skutki ewentualnej prywatyzacji, takie jak: pogorszenie warunków i organizacji pracy, zwolnienia, a nawet upadek przedsiębiorstwa. Mniej

osób (17%) oczekuje pozytywnych efektów, a przede wszystkim: poprawy warunków i organizacji pracy, sprawniejszego zarządzania, większej gospodarności oraz poprawy finansowej kondycji przedsiębiorstwa, mniejszych finansowych obciążeń.

Oczekiwania badanych odnoszące się bezpośrednio do nich samych są bardziej optymistyczne. Najczęściej (35%) respondenci wskazywali na polepszenie własnej sytuacji w związku z prywatyzacją zakładu pracy. Prawie jedna trzecia liczy na podwyżkę i poprawę swej sytuacji materialnej. Spośród 27% respondentów, spodziewających się pogorszenia własnej sytuacji w związku z prywatyzacją przedsiębiorstwa, większość osób boi się utraty pracy.

Tak duże oczekiwania poprawy własnej sytuacji (zwłaszcza materialnej) po sprywatyzowaniu zakładu pracy zdaje się potwierdzać wysuniętą wcześniej hipotezę, że mało entuzjastyczny stosunek do prywatyzacji pracowników przedsiębiorstw sprywatyzowanych może być spowodowany rozczarowaniem wynikającym z niespełnienia oczekiwań.

Porównanie odpowiedzi menedżerów i pozostałych pracowników ujawnia znaczną odmienność opinii tych dwóch grup badanych. Menedżerowie dwukrotnie częściej niż pozostali pracownicy spodziewają się pozytywnych skutków tego procesu tak dla zakładu, jak i dla siebie osobiście. Tłumaczy to zapewne ich mniej krytyczny stosunek do przekształceń własnościowych.

Grupy zyskujące na prywatyzacji zakładu w opinii pracowników przedsiębiorstw sprywatyzowanych

Zdania pracowników przedsiębiorstw sprywatyzowanych na temat tego, kto najbardziej skorzystał na prywatyzacji zakładu, są zbliżone do wyrażanych przez pracowników przedsiębiorstw państwowych.

Negatywny stosunek do prywatyzacji stwierdzony w grupie pracowników

sprywatyzowanych przedsiębiorstw tłumaczyć może fakt, iż ich zdaniem na prywatyzacji zakładu, w którym są zatrudnieni, zyskała przede wszystkim dyrekcja i kadra kierownicza.

		CBOS
<i>Kto, Pana(i) zdaniem, najbardziej zyskał na sprywatyzowaniu zakładu, w którym Pani(i) pracuje? Proszę wybrać najwyżej 3 odpowiedzi.</i>		
Dyrekcja		57%
Średnia kadra kierownicza		39%
Urzednicy, administracja		30%
Nikt		21%
Członkowie rady pracowniczej		18%
Robotnicy wykwalifikowani		13%
Wszyscy		9%
Działacze związków zawodowych		9%
Robotnicy niewykwalifikowani		0%
Trudno powiedzieć		7%

Menedżerowie znacznie częściej niż pozostali pracownicy uważają, że prywatyzacja zakładu przyniosła korzyści wszystkim zatrudnionym w nim pracownikom. Częściej także wskazują, że zyskali robotnicy wykwalifikowani, rzadziej natomiast - urzędnicy i administracja.

		CBOS
<i>Kto, Pana(i) zdaniem, najbardziej zyskał na sprywatyzowaniu zakładu, w którym Pani(i) pracuje? Proszę wybrać najwyżej 3 odpowiedzi.</i>		
	Menedżerowie	Pozostali pracownicy
Dyrekcja	57%	59%
Średnia kadra kierownicza	49%	40%
Wszyscy	28%	9%
Robotnicy wykwalifikowani	21%	13%

Członkowie rady pracowniczej	19%	19%
Urzednicy, administracja	7%	32%
Działacze związków zawodowych	4%	9%
Nikt	11%	22%
Robotnicy niewykwalifikowani	0%	0%
Trudno powiedzieć	10%	7%

★

★ ★

Zdaniem ankietowanych pracowników trzech sektorów gospodarki, o powodzeniu przedsiębiorstwa nie decyduje rodzaj własności, lecz dobre zarządzanie i dobra praca zatrudnionych w przedsiębiorstwie.

Na prywatyzacji zakładów pracy, w opinii badanych pracowników, zyskują przede wszystkim osoby zarządzające przedsiębiorstwem, a tracą niewykwalifikowani pracownicy.

Na stosunek badanych do prywatnej własności środków produkcji i prywatyzacji polskiej gospodarki wpływają dwa główne czynniki:

- ▶ pozycja, jaką badany zajmuje w przedsiębiorstwie, oraz
- ▶ sektor własności, w jakim badany jest zatrudniony.

W związku z tym zaobserwować można:

- ◆ pewne rozczarowanie przekształceniami własnościowymi pracowników sprywatyzowanych przedsiębiorstw;

- ◆ największą akceptację prywatyzacji i prywatnej własności wśród pracowników przedsiębiorstw prywatnych, czyli praktycznie niezaangażowanych w proces transformacji;

- ◆ o wiele wyższy poziom akceptacji prywatyzacji przedsiębiorstw wśród menedżerów wszystkich sektorów niż wśród pozostałych pracowników.

